

PROMJENE U KONATIVNIM DIMENZIJAMA DJECE S POREMEĆAJIMA U PONAŠANJU STARIJEG OSNOVNOŠKOLSKOG UZRASTA U FUNKCIJI TOKA SOCIJALNOPEDAGOŠKOG TRETMANA

Aleksandar Buđanovac

Originalni znanstveni članak

Odsjek za socijalnu pedagogiju
Fakultet za defektologiju, Zagreb

UDK: 376.5
Zaprimljeno: 23. 05. 1993.

Sažetak

Uzorak od 88 ispitanika petih razreda, izdvojen zbog uočenih poremećaja u ponašanju iz globalne populacije učenika pet osnovnih škola s područja grada Zagreba, podijeljen je na eksperimentalnu i kontrolnu grupu (NE = 50, NK = 38). Prema eksperimentalnoj grupi proveden je model pedagoškog tretmana usmjeren na otklanjanje prisutnih poteškoća. Tretman je je provoden tijekom 6, 7 i 8 razreda, a u svakom razredu učinjena je evaluacija tretmana mjerenjem varijabli obiteljskih prilika, modaliteta ponašanja te kognitivnih i konativnih osobina. U ovom radu, koji proučava promjene u konativnom prostoru ispitanika (dimenzije ličnosti) primjenom metode diskriminativne analize, utvrđeno je da pod utjecajem tretmana nije došlo do statistički značajnih razlika u osobinama ličnosti između eksperimentalne i kontrolne grupe. Izolirana je jedna diskriminativna funkcija na varijablama razlika između prve i završne točke mjerenja (u 5. i 8. razredu) i centriodi grupa nesumnjivo govore da pod utjecajem tretmana kod eksperimentalne i kontrolne grupe nije došlo do značajne diferencijacije u prostoru osobina ličnosti.

KLJUČNE RIJEČI: socijalnopedagoški tretman, poremećaji u ponašanju djece osnovnoškolske dobi, konativne dimenzije, diskriminativna analiza.

UVOD

Jedna od najvažnijih karakteristika teorija ličnosti zasnovanih na faktorsko-analitičkom pristupu jest empirijski pristup problematici, koji ne postavlja unaprijed smišljene konstrukte, nego, kako navodi Fulgosi (1990), pristupa istraživanju ličnosti sa ciljem da ona sama sebe otkrije onakvom kakva zaista jest. Faktorskom analizom nastoje se, na osnovu korelacija između manifestnih varijabli (u ovom slučaju specifičnih oblika ponašanja) na reprezentativnom uzorku ispitanika utvrditi latentne dimenzije koje se nalaze u njihovoj osnovi. Na tako utvrđenim dimenzijama ličnosti moguće je precizno i štedljivo opisati svakog pojedinca, što je i cilj dobre teorije.

Najpoznatija faktorsko-analitička teorija ličnosti svakako je teorija H. J. Eysencka (1969, 1976, 1977). Eysenck navodi više nivoa dobivenih faktorskom analizom. Na dnu hijerarhije su specifična ponašanja, koja čine navike. Više povezanih navika tvore osobine ličnosti, koje se pak grupiraju prema njegovoj teoriji u tri bazične dimenzije - ekstraverzija - introverzija, neuroticizam i psihoticizam. Ove dimenzije nisu samo hipotetski konstrukti, već je pretpostavljena i njihova stvarna fiziološka osnova, tj. određene strukture u živčanom sustavu, čije funkcioniranje i karakteristike rezultiraju

određenim obrascima ponašanja. Svaka od ovih dimenzija međusobno je neovisna, a mjesto pojedinca u njima ovisi o nasljednom faktoru, tj. osobinama njegova živčanog sustava i utjecaju okoline. Stabilnost dimenzija ličnosti ovisi o količini herediteta koji leži u njihovoj osnovi, tj. genetski uvjetovanoj kvaliteti živčanog sustava. Prema nekim procjenama, hereditet tvori trećinu u razvoju osobina ličnosti dok je ostatak determiniran faktorima okoline.

Što se tiče razvojnog razdoblja u životu pojedinca (koje je i predmet našeg zanimanja u ovom radu), utvrđeno je da određeni tipovi ponašanja fluktuiraju tijekom djetinjstva, (MacFarlane i sur. 1954), ali ipak, jasno je utvrđen određeni stupanj konzistencije (Rachman, u Eysenck, 1969). Dijete nasljeđuje određenu genetičku osnovu koja tijekom odrastanja dolazi u interakciju s brojnim faktorima okoline. Tako dolazi do socijalizacije ličnosti (u čijoj se osnovi nalazi proces kondicioniranja) tijekom koje se do određene mjere ostvaruje naslijeđeni potencijal.

Možemo, dakle, pretpostaviti da bismo putem sustavnog procesa kondicioniranja, kojim bi se djelovalo na razinu specifičnih reakcija pojedinca, mogli djelovati u smjeru promjene na latentnim dimenzijama koje se nalaze u njihovoj osnovi. Sve se ove promjene, naravno, mogu odvijati u granicama koje dozvoljava genetički faktor.